

Nyhetsbrev - Folkehelsearbeid 3/2019

Dette brevet går til landets fylkesmannsembeter, fylkeskommuner og kommuner, og inneholder informasjon fra Helsedirektoratet av relevans for lokalt og regionalt folkehelsearbeid. Brevet inneholder ingen bestillinger eller oppdrag. Kategorier og temaer i nyhetsbrevene varierer.

Kommunal planlegging som redskap for å redusere sosiale helseforskjeller

Oppsummering av erfaringer fra tidligere forskning og workshop med nøkkelaktører

Rapporten utforsker et av de mest utfordrende områdene innenfor folkehelse- og planleggingsfeltet, å redusere sosiale helseforskjeller gjennom planlegging etter plan- og bygningsloven.

Forfatter er Hege Hofstad, By- og regionforskningsinstituttet NIBR, OsloMet ([NIBR-rapport;2019:6](#))

Kontaktperson: Heidi Fadum, Helsedirektoratet, Avd. miljø og helse.

E-post: heidi.fadum@helsedir.no

Fylkeshelseundersøkelser i Norge

Flere fylker gjennomfører nå fylkeshelseundersøkelse. En fylkeshelseundersøkelse handler om helsetilstanden i befolkningen i fylket og faktorer som påvirker folkehelsen.

Fylkeshelseundersøkelser er hjemlet i § 7 i [forskrift om oversikt over folkehelsen](#) og er koblet til folkehelseloven og forventningen til kommunesektoren om å skaffe oversikt over helsetilstanden i befolkningen og de positive og negative faktorene som kan virke inn på denne. Folkehelseinstituttet (FHI) skal legge til rette for samordning av fylkeshelseundersøkelser blant annet ved å gjøre tilgjengelig maler for innhold og gjennomføring av slike undersøkelser. FHI har etablert en [egen nettside om fylkeshelseundersøkelser](#).

Utenfor-regnskapet

KS har lansert "[Utenfor-regnskapet](#)" – et verktøy for å vise hvor mye samfunnet potensielt kan spare på å forebygge fremfor å reparere. Utenfor-regnskapet er en økonomisk beregningsmodell som er skreddersydd for kommunesektoren. Vi vet at det lønner seg å forebygge, og å investere i mennesker. Men ofte er forebyggende tiltak taperen i budsjettkamper. Utenfor-regnskapet gir

kommuner og fylkeskommuner mulighet til å gjøre nye prioriteringer og beslutninger lokalt. Verktøyet skal gjøre det enklere for kommuner og fylkeskommuner å se budsjetter og sektorer på tvers og samlet – både internt i kommunene og mellom forvaltningsnivåer.

Ny rapport om samskaping og folkehelsearbeid

På oppdrag fra Helsedirektoratet har NIBR/OsloMet, i nært samarbeid med folkehelsekoordinator og stipendiat Dina von Heimburg, utforsket samskaping som arbeidsform og modell for folkehelsearbeidet. Oppmerksomheten og interessen for samskaping har økt betraktelig de siste årene, men det råder fortsatt usikkerhet om hvordan samskaping kan forstås og hvordan samskaping kan være relevant i en folkehelsesammenheng. Hensikten med oppdraget var å få mer kunnskap om dette. Arbeidet har resultert i rapporten: ["Samskaping som samarbeids- og styringsform for kommunenes folkehelsearbeid: Hva vet vi? Hva er utfordrende? Og hvor går vi videre?"](#)

Nordisk prosjekt om utjevning av sosiale helseforskjeller

Det nordiske prosjektet bygger på konklusjoner fra studien *Tackling Health Inequalities Locally – the Scandinavian Experience* fra 2015 og er inndelt i fire delprosjekt:

1. Hvordan de nordiske landene arbeider med utjevning av sosiale helseforskjeller på nasjonalt nivå
2. Forutsetningene for å arbeide tverrsektorielt på departementsnivå
3. Identifisere felles nordiske indikatorer for å måle og følge helseulikhetene
4. Policy briefs på området

Rapporter fra prosjektet vil fortløpende legges ut på sidene til [Nordens velferdssenter](#).

Bli med på «Lag din egen lunsj(reklame)» skoleåret 2019/20

Den nasjonale kostholds-konkurransen for ungdomsskoleelever «Lag din egen lunsj(reklame)» arrangeres igjen for skoleåret 2019/20. Hjelp oss med å få med alle ungdomsskoler i ditt område!

Årets konkurranse er nettopp avsluttet og det er ikke tvil om at denne konkurransen engasjerer ungdomsskoleelever over hele landet. Nærmere 35 000 bidrag ble registrert og viser med tydelighet at sunne matvaner i skoletiden engasjerer ungdom – når det blir gjort på ungdommens premisser.

Foto: lagdinegenlunsj.no

Lag din egen lunsj(reklame) er et digitalt rammeverk som fint kan brukes til å lage engasjerende skoletimer som oppnår kompetansemål i flere fag og er et ypperlig verktøy til å starte innarbeidelsen

av fagfornyelsens tre tverrfaglige temaer; folkehelse og livsmestring, demokrati og medborgerskap, og bærekraftig utvikling.

Konkurransen åpner for påmelding 2.januar og konkurranseperioden er fram til 13.mars 2020. Sørg for at ungdomsskolene planlegger for deltakelse allerede nå!

Konkurransesarrangør er opplysningskontorene i landbruket og Norges sjømatråd.

For mer informasjon se www.lagdinegenlunsj.no

Kontaktperson: Silje Thoresen Tandberg, Prosjektleder Sunn ungdomsmat, silje@frukt.no

Opptappingsplan for barn og unges psykiske helse (2019 –2024)

Regjeringen la 7. juni frem [Opptappingsplan for barn og unges psykiske helse \(2019 –2024\)](#).

Opptappingsplan for barn og unges psykiske helse er utarbeidet i samarbeid mellom Helse- og omsorgsdepartementet, Barne- og familiedepartementet, Kunnskapsdepartementet, Arbeids- og sosialdepartementet, Justis- og beredskapsdepartementet, Kulturdepartementet, Kommunal- og moderniseringsdepartementet og Landbruks- og matdepartementet. Departementene har fått innspill fra barn og unge selv, fra organisasjoner, fagfolk, tjenestesteder og kompetansemiljøer i arbeidet med opptappingsplanen.

Ungdata junior

Ungdata junior er en spørreskjemaundersøkelse til elever på 5.–7. trinn. Formålet med undersøkelsen er å kartlegge de mest sentrale områdene i barns liv. Livskvalitet, helse, venner, skoletrivsel, fritidsaktiviteter og forhold til foreldre er noe av det barna blir spurt om. I 2017 og 2018 deltok 15 529 barn i undersøkelsen som ble gjennomført i 21 kommuner og i to delbydeler i Oslo. Resultatene er nå publisert i NOVA-rapporten [Ungdata junior 2017-2018](#), skrevet av Mette Løvgren og Vegard Svagård. 31 nye kommuner og bydeler i Oslo gjennomfører Ungdata junior i 2019.

Alkoholoven – digital utgave av Håndbok i alkoholoven

Helsedirektoratet lanserte i mai nye helsedirektoratet.no. I den forbindelse er "Håndbok i alkoholoven – rundskriv IS-5/2008" digitalisert og oppdatert under betegnelsen [Alkoholoven med kommentarer](#) og [Alkoholforskriften med kommentarer](#). Disse versjonene erstatter tidligere merknader i "Håndbok i alkoholoven – rundskriv IS-5/2008" som herved oppheves. Helsedirektoratet anbefaler alle landets kommuner og fylkesmenn å ta i bruk de nye og digitale merknadene.

Den nye kommentarutgaven inneholder nye og oppdaterte merknader til alkoholoven og alkoholforskriftens bestemmelser som er endret fra 2015-2018. På bestemmelser som ikke har vært gjenstand for endringer siden 2008, er merknadene fra "Håndbok i alkoholoven – rundskriv IS-5/2008" foreløpig videreført i den nye kommentarutgaven.

Helsedirektoratet fortsetter arbeidet med å revidere merknader fra 2008 på resterende bestemmelser og vil fortløpende publisere disse.

I løpet av sommeren vil det komme ny funksjonalitet på helsedirektoratet.no som lar brukerne abonnere på oppdateringer på spesifikke temaer og produkter som blant annet den nye digitale kommentarutgaven til alkoholoven og alkoholforskriften.

Håndbok i aldersvennlig stedsutvikling

Norske arkitekters landsforbund (NAL) har laget "Håndbok i aldersvennlig stedsutvikling" på oppdrag fra Helsedirektoratet. Oppdraget er del av oppfølgingen av regjeringens strategi for et aldersvennlig samfunn fra 2016. Håndboken skal gi nyttige råd og praktiske tips til kommunene i arbeidet med å skape gode og aldersvennlige byer og tettsteder. Den har blitt til i et godt samarbeid med SINTEF og Helsedirektoratet og med verdifulle innspill fra eksterne fagpersoner. Målet med håndboka er å vise hva aldersvennlig stedsutvikling kan bety i praksis, hvilke konkrete muligheter og verktøy kommunen har, og hvordan dette påvirker planleggerrollen. Denne håndboken vil også kunne være relevant for kommunene i arbeidet med å følge opp eldrereformen Leve hele livet, og nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging. Håndboken kan lastes ned på NALs hjemmeside arkitektur.no. Her er også opptak fra lanseringsseminaret 12. juni.

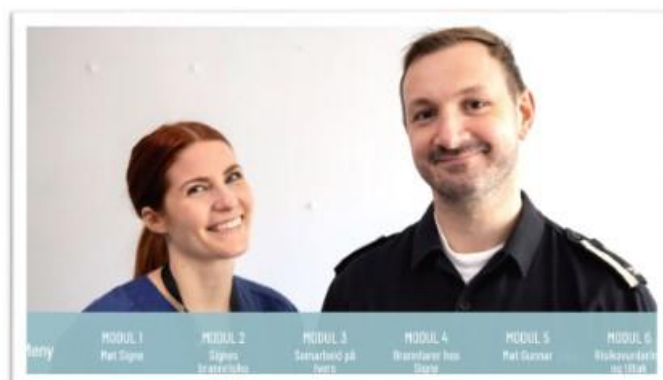
Kontaktpersoner i Helsedirektoratet er Christina Hildonen, Helsedirektoratet, avd. miljø og helse.
E-post: christina.hildonen@helsedir.no

Nytt opplæringsopplegg til helse- og brannpersonell

Helse- og brannpersonell er særlig sentrale når det kommer til å ivareta brannsikkerheten til de som er sårbare og ikke klarer å sørge for egen sikkerhet. Mange bor alene og trenger hjelp for å være trygge i hjemmet sitt. Et samarbeid mellom hjemmetjenesten og brannvesenet kan redde liv.

Nå har Helsedirektoratet og Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB) laget et opplæringsopplegg med e-læringskurs om det viktige samarbeidet. Gjennom filmer, oppgaver, spill og eksempler lærer du blant annet om ansvars- og oppgavefordeling, risikofaktorer, tiltak og hvordan samarbeid kan gjennomføres i praksis. Opplæringsopplegget inneholder også filmen "En dag i din uniform" hvor du får være med hjemmetjenesten og brannvesenet på jobb. Kurset lanseres nå i sommer på Helsedirektoratets nettsider og på DSBs sider.

For mer informasjon, kontakt barbro.hatlevoll@dsb.no. Mobil: 922 30 742.

Bruk Stopptober til slutteaktiviteter

Sluttemånedens Stopptober ble lansert i fjor, og i oktober i år går vi i gang med en ny runde. Konseptet er brukt i flere land med stor suksess. Ved å etablere en sluttemåned gir man dem som tenker på å slutte med røyk eller snus en anledning til å gjøre et forsøk utenom januar, når mange har nyttårsforsetter. I tillegg bygger konseptet på dokumentasjon om at man femdobler sjansen for å lykkes i å slutte for godt dersom man klarer 28 dager uten røyk. Stopptober er altså en 28-dagers masseutfordring om å slutte i fellesskap. Vi oppfordrer alle kommuner, frisklivssentraler, legekontor, helsestasjoner, apotek og tannlegekontor til å ha aktiviteter som kan motivere til å gjøre et slutforsøk i oktober. Det kan være stands, konkurranser, aktiviteter i sosiale medier eller informasjon på intranettsider. Det vil bli mulighet for å bestille materiell fra helsedirektoratet.no. Mer informasjon om aktiviteter og materiell blir sendt ut etter sommerferien.

Kontaktperson: Hedda Refsum Schultz, Helsedirektoratet, avd. miljø og helse. Epost: hedda.refsum.schultz@helsedir.no

Les mer om Stopptober her:

<https://www.helsedirektoratet.no/tema/tobakk-royk-og-snus/kampanjer-og-informasjonsmaterieill>

STOPPTOBER

KONFERANSER OG SEMINARER

Folkehelsekonferansen 2019 – Livskvalitet og psykisk helse

Tid: 14. -16 oktober

Sted: Oslo

I 2019 arrangeres [Folkehelsekonferansen](#) i Oslo 15. og 16. oktober, med forkonferanser mandag 14. oktober. Folkehelsekonferansen arrangerer hvert år av Folkehelseforeningen og årets konferanse arrangeres i samarbeid med Akershus fylkeskommune, Oslo kommune, program Bilfritt byliv og Folkehelseinstituttet. Målgruppen for konferansen er helsepersonell, offentlig ansatte, politikere, studenter, forskere, frivillige og andre med interesse for folks helse, trivsel og levekår.

Tema for de parallelle forkonferansene 14. oktober er:

1. «Prioritering av folkehelse tiltak». Hva er legitime mål og kriterier for prioritering av folkehelse tiltak? Og hvilke forutsetninger må på plass for å kunne prioritere riktig i folkehelsearbeidet? Arrangører er Folkehelseinstituttet, Helsedirektoratet og Universitetet i Bergen
2. «Systematisk folkehelsearbeid i kommunen». Målet med denne forkonferansen er at kommunene skal få mer praktisk kunnskap om hvordan og hva som kreves av et systematisk folkehelsearbeid i henhold til folkehelseloven. Arrangør er Helsedirektoratet.

Det er åpnet for [påmelding](#) og det er redusert deltakeravgift ved påmelding innen 25. juni.

Utdanningsdirektoratets årskonferanse om fysisk læringsmiljø i skoler og barnehager 2019.

Tid og sted: 22.-23. oktober 2019, Drammen

Årets tema: "Bærekraftige læringsmiljøer"

Skolen og barnehagen som viktige arenaer og møteplasser i lokalsamfunnet for læring, aktivitet, helse og trivsel. Muligheter og utfordringer.

Målgrupper: Eiere og ledere av skoler og barnehager, forvaltere, brukere, planleggere og arkitekter, miljørettet helsevernpersonell, folkehelserådgivere,

Helsedirektoratet samarbeider med Utdanningsdirektoratet om deltemaer på konferansen knyttet til det fysiske miljøet inne og ute i virksomhetene.

Program er under utarbeiding og vil, sammen med annen informasjon og påmelding, bli lagt ut på direktoratenes hjemmesider. **Hold av dagene i kalenderen!**

Kontaktpersoner: [fysisk læringsmiljø, Utdanningsdirektoratet](#), siv.marit.stavem@norconsult.com, finn.martinsen@helsedir.no

NYTTIGE LENKER – FOLKEHELSEARBEID

- **Helsedirektoratet:**
Folkehelse og forebygging: <https://helsedirektoratet.no/folkehelse>
Folkehelsearbeid i kommunen: <https://helsedirektoratet.no/folkehelse/folkehelsearbeid-i-kommunen>
Veivisere i lokale folkehelse tiltak: <https://helsedirektoratet.no/folkehelse/folkehelsearbeid-i-kommunen/veivisere-i-lokale-folkehelse-tiltak>
Søke om tilskudd: <https://helsedirektoratet.no/tilskudd>
- **Folkehelseinstituttet:**
Folkehelseprofiler og kommunehelse statistikkbank:
<http://www.fhi.no/helsestatistikk/folkehelseprofiler>
<http://khs.fhi.no/webview/>
Diverse - lokalt folkehelsearbeid:
<http://www.fhi.no/helsestatistikk/folkehelseprofiler/folkehelsearbeid-i-kommunen>
- **Helse- og omsorgsdepartementet:**
<http://www.regjeringen.no/nb/dep/hod/tema/folkehelse.html?id=10877>
- **Helsebiblioteket – samfunnsmedisin og folkehelsearbeid:**
<http://www.helsebiblioteket.no/samfunnsmedisin-og-folkehelse/metoder-i-folkehelsearbeidet>
- **Kommunetorget:** <http://kommunetorget.no/>
- **KS - Verktøykasse for strategisk folkehelsearbeid:** <http://www.ks.no/fagomrader/helse-og-velferd/folkehelse/verktoykasse-folkehelse/>
- **Sunne kommuner:** <http://sunnekommuner.no/>
- **Skadeforebyggende forum:** <http://skafor.org/>
- **Nettverk for miljørettet folkehelsearbeid:** <http://nemfo.no/>

Divisjon Folkehelse og forebygging ønsker alle en god sommer! Husk å bruke solfaktor!